

Het correctievoorschrift bestaat uit:

- 1 Regels voor de beoordeling
- 2 Algemene regels
- 3 Vakspecifieke regels
- 4 Beoordelingsmodel
- 5 Aanleveren scores

1 Regels voor de beoordeling

Het werk van de kandidaten wordt beoordeeld met inachtneming van de artikelen 41 en 42 van het Eindexamenbesluit VO.

Voorts heeft het College voor Toetsen en Examens op grond van artikel 2 lid 2d van de Wet College voor toetsen en examens de Regeling beoordelingsnormen en bijbehorende scores centraal examen vastgesteld.

Voor de beoordeling zijn de volgende aspecten van de artikelen 36, 41, 41a en 42 van het Eindexamenbesluit VO van belang:

- 1 De directeur doet het gemaakte werk met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen en het proces-verbaal van het examen toekomen aan de examinerator. Deze kijkt het werk na en zendt het met zijn beoordeling aan de directeur. De examinerator past de beoordelingsnormen en de regels voor het toekennen van scorepunten toe die zijn gegeven door het College voor Toetsen en Examens.
- 2 De directeur doet de van de examinerator ontvangen stukken met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen, het proces-verbaal en de regels voor het bepalen van de score onverwijld aan de directeur van de school van de gecommiteerde toekomen. Deze stelt het ter hand aan de gecommiteerde.

- 3 De gecommiteerde beoordeelt het werk zo spoedig mogelijk en past de beoordelingsnormen en de regels voor het bepalen van de score toe die zijn gegeven door het College voor Toetsen en Examens.
De gecommiteerde voegt bij het gecorrigeerde werk een verklaring betreffende de verrichte correctie. Deze verklaring wordt mede ondertekend door het bevoegd gezag van de gecommiteerde.
- 4 De examiner en de gecommiteerde stellen in onderling overleg het behaalde aantal scorepunten voor het centraal examen vast.
- 5 Indien de examiner en de gecommiteerde daarbij niet tot overeenstemming komen, wordt het geschil voorgelegd aan het bevoegd gezag van de gecommiteerde. Dit bevoegd gezag kan hierover in overleg treden met het bevoegd gezag van de examiner. Indien het geschil niet kan worden beslecht, wordt hiervan melding gemaakt aan de inspectie. De inspectie kan een derde onafhankelijke corrector aanwijzen. De beoordeling van deze derde corrector komt in de plaats van de eerdere beoordelingen.

2 Algemene regels

Voor de beoordeling van het examenwerk zijn de volgende bepalingen uit de regeling van het College voor Toetsen en Examens van toepassing:

- 1 De examiner vermeldt op een lijst de namen en/of nummers van de kandidaten, het aan iedere kandidaat voor iedere vraag toegekende aantal scorepunten en het totaal aantal scorepunten van iedere kandidaat.
- 2 Voor het antwoord op een vraag worden door de examiner en door de gecommiteerde scorepunten toegekend, in overeenstemming met correctievoorschrift. Scorepunten zijn de getallen 0, 1, 2, ..., n, waarbij n het maximaal te behalen aantal scorepunten voor een vraag is. Andere scorepunten die geen gehele getallen zijn, of een score minder dan 0 zijn niet geoorloofd.
- 3 Scorepunten worden toegekend met inachtneming van de volgende regels:
  - 3.1 indien een vraag volledig juist is beantwoord, wordt het maximaal te behalen aantal scorepunten toegekend;
  - 3.2 indien een vraag gedeeltelijk juist is beantwoord, wordt een deel van de te behalen scorepunten toegekend in overeenstemming met het beoordelingsmodel;
  - 3.3 indien een antwoord op een open vraag niet in het beoordelingsmodel voorkomt en dit antwoord op grond van aantoonbare, vakinhoudelijke argumenten als juist of gedeeltelijk juist aangemerkt kan worden, moeten scorepunten worden toegekend naar analogie of in de geest van het beoordelingsmodel;
  - 3.4 indien slechts één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, wordt uitsluitend het eerstgegeven antwoord beoordeeld;
  - 3.5 indien meer dan één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, worden uitsluitend de eerstgegeven antwoorden beoordeeld, tot maximaal het gevraagde aantal;
  - 3.6 indien in een antwoord een gevraagde verklaring of uitleg of afleiding of berekening ontbreekt dan wel foutief is, worden 0 scorepunten toegekend tenzij in het beoordelingsmodel anders is aangegeven;

- 3.7 indien in het beoordelingsmodel verschillende mogelijkheden zijn opgenomen, gescheiden door het teken /, gelden deze mogelijkheden als verschillende formuleringen van hetzelfde antwoord of onderdeel van dat antwoord;
- 3.8 indien in het beoordelingsmodel een gedeelte van het antwoord tussen haakjes staat, behoeft dit gedeelte niet in het antwoord van de kandidaat voor te komen;
- 3.9 indien een kandidaat op grond van een algemeen geldende woordbetekenis, zoals bijvoorbeeld vermeld in een woordenboek, een antwoord geeft dat vakinhoudelijk onjuist is, worden aan dat antwoord geen scorepunten toegekend, of tenminste niet de scorepunten die met de vakinhoudelijke onjuistheid gemoeid zijn.
- 4 Het juiste antwoord op een meerkeuzevraag is de hoofdletter die behoort bij de juiste keuzemogelijkheid. Voor een juist antwoord op een meerkeuzevraag wordt het in het beoordelingsmodel vermelde aantal scorepunten toegekend. Voor elk ander antwoord worden geen scorepunten toegekend. Indien meer dan één antwoord gegeven is, worden eveneens geen scorepunten toegekend.
- 5 Een fout mag in de uitwerking van een vraag maar één keer worden aangerekend, tenzij daardoor de vraag aanzienlijk vereenvoudigd wordt en/of tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
- 6 Een zelfde fout in de beantwoording van verschillende vragen moet steeds opnieuw worden aangerekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
- 7 Indien de examinerator of de gecommiteerde meent dat in een examen of in het beoordelingsmodel bij dat examen een fout of onvolkomenheid zit, beoordeelt hij het werk van de kandidaten alsof examen en beoordelingsmodel juist zijn. Hij kan de fout of onvolkomenheid mededelen aan het College voor Toetsen en Examens. Het is niet toegestaan zelfstandig af te wijken van het beoordelingsmodel. Met een eventuele fout wordt bij de definitieve normering van het examen rekening gehouden.
- 8 Scorepunten worden toegekend op grond van het door de kandidaat gegeven antwoord op iedere vraag. Er worden geen scorepunten vooraf gegeven.
- 9 Het cijfer voor het centraal examen wordt als volgt verkregen.
Eerste en tweede corrector stellen de score voor iedere kandidaat vast. Deze score wordt meegedeeld aan de directeur.
De directeur stelt het cijfer voor het centraal examen vast op basis van de regels voor omzetting van score naar cijfer.

NB1 *T.a.v. de status van het correctievoorschrift:*

Het College voor Toetsen en Examens heeft de correctievoorschriften bij regeling vastgesteld. Het correctievoorschrift is een zogeheten algemeen verbindend voorschrift en valt onder wet- en regelgeving die van overheidswege wordt verstrekt. De corrector mag dus niet afwijken van het correctievoorschrift.

NB2 *T.a.v. het verkeer tussen examinerator en gecommiteerde (eerste en tweede corrector):*

Het aangeven van de onvolkomenheden op het werk en/of het noteren van de behaalde scores bij de vraag is toegestaan, maar niet verplicht. Evenmin is er een standaardformulier voorgeschreven voor de vermelding van de scores van de kandidaten. Het vermelden van het schoolexamencijfer is toegestaan, maar niet verplicht. Binnen de ruimte die de regelgeving biedt, kunnen scholen afzonderlijk of in gezamenlijk overleg keuzes maken.

NB3 *T.a.v. aanvullingen op het correctievoorschrift:*

Er zijn twee redenen voor een aanvulling op het correctievoorschrift: verduidelijking en een fout.

Verduidelijking

Het correctievoorschrift is vóór de afname opgesteld. Na de afname blijkt pas welke antwoorden kandidaten geven. Vragen en reacties die via het Examenloket bij de Toets- en Examenlijn binnenkomen, kunnen duidelijk maken dat het correctievoorschrift niet voldoende recht doet aan door kandidaten gegeven antwoorden. Een aanvulling op het correctievoorschrift kan dan alsnog duidelijkheid bieden.

Een fout

Als het College voor Toetsen en Examens vaststelt dat een centraal examen een fout bevat, kan het besluiten tot een aanvulling op het correctievoorschrift.

Een aanvulling op het correctievoorschrift wordt door middel van een mailing vanuit Examenblad.nl bekendgemaakt. Een aanvulling op het correctievoorschrift wordt zo spoedig mogelijk verstuurd aan de examensecretarissen.

Soms komt een onvolkomenheid pas geruime tijd na de afname aan het licht. In die gevallen vermeldt de aanvulling:

- Als het werk al naar de tweede corrector is gezonden, past de tweede corrector deze aanvulling op het correctievoorschrift toe.
en/of
- Als de aanvulling niet is verwerkt in de naar Cito gezonden Wolf-scores, voert Cito dezelfde wijziging door die de correctoren op de verzamelstaat doorvoeren.

Dit laatste gebeurt alleen als de aanvulling luidt dat voor een vraag alle scorepunten moeten worden toegekend.

Als een onvolkomenheid op een dusdanig laat tijdstip geconstateerd wordt dat een aanvulling op het correctievoorschrift ook voor de tweede corrector te laat komt, houdt het College voor Toetsen en Examens bij de vaststelling van de N-term rekening met de onvolkomenheid.

3 Vakspecifieke regels

Voor dit examen is de volgende vakspecifieke regel vastgesteld:

Voor rekenfouten worden geen scorepunten afgetrokken. Wanneer echter de kandidaat bij een berekening kennelijk verzuimd heeft door schatting controle op het antwoord uit te oefenen, wordt voor deze fouten één scorepunt afgetrokken tot een maximum van drie scorepunten voor het hele examen.

4 Beoordelingsmodel

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Opmerking

Algemene regel 3.6 is ook van toepassing als gevraagd wordt een gegeven antwoord toe te lichten, te beschrijven en dergelijke.

Opgave 1 Zakelijk boeren

1 maximumscore 1

A, B, D, E, F, H

Opmerking

Het scorepunt alleen toekennen als enkel de zes juiste letters zijn genoemd.

2 maximumscore 1

F

Opmerking

Het scorepunt alleen toekennen als enkel de juiste letter is genoemd.

3 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste berekening is:

De prijs wordt $1,1 \times 25 = 27,50$.

Daarbij geldt:

$$Q_a = 4 \times 27,50 - 80 = 30$$

$$Q_v = -2 \times 27,50 + 100 = 45$$

In deze situatie bedraagt de import $45 - 30 = 15$ (duizend ton).

4 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste berekening is:

Bij de wereldmarktprijs van 25 UR geldt $Q_v = -2 \times 25 + 100 = 50$.

De aanbodfunctie moet zodanig veranderen dat kan gelden $Q_a = Q_v = 50$.

Dit aanbod wordt bij de oude aanbodfunctie geleverd als $4P - 80 = 50$.

Hiervan is sprake bij een prijs van 32,50 UR.

De variabele kosten per ton moeten dalen met $32,50 - 25 = 7,50$ UR.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

5 maximumscore 1

Een voorbeeld van een juiste verklaring is:

Dankzij het importverbod kunnen binnenlandse voedselproducenten op grotere schaal produceren, waardoor schaalvoordelen kunnen worden gerealiseerd / de gemiddelde vaste kosten kunnen dalen.

6 maximumscore 1

Een voorbeeld van een juiste uitleg is:

Alleen als de voedselproducenten ervan uitgaan dat het importverbod zal worden afgeschaft, zullen zij mogelijk doordrongen zijn van de noodzaak van het verrichten van de nodige investeringen, om de kosten te verlagen / te kunnen concurreren nadat de import weer wordt vrijgegeven.

Opgave 2 Monetair beleid goed geregeld

---

7 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste berekening is:

- Als de inflatiedoelstelling $I_d = 2$, wordt de beleidsregel:

$$R_b = I_a + 2 + 0,5(I_a - 2) \rightarrow R_b = 1,5 I_a + 1$$

De reële rente is nul als $R_b = I_a$

1

- $1,5 I_a + 1 = I_a \rightarrow 0,5 I_a = -1$

$I_a = -2$ (De reële rente is nul bij een actuele deflatie van 2%)

1

8 maximumscore 1

Een voorbeeld van een juiste verklaring is:

Als de nominale rente negatief zou worden, zal het publiek (op grote schaal) kunnen kiezen voor het aanhouden van contant geld in plaats van tegoeden bij banken. Banken zullen hierdoor veel minder liquiditeiten hebben ter dekking van door hen te verlenen kredieten.

9 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste uitleg is:

De beleidsrente zal lager vastgesteld worden. Daardoor wordt lenen goedkoper / sparen minder aantrekkelijk en nemen de bestedingen / consumptieve bestedingen / investeringen toe waardoor de prijzen weer zullen stijgen.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

10 maximumscore 2

Voorbeelden van een juiste uitleg zijn:

- Een werkloosheid hoger dan de NAIRU zal een neerwaarts effect hebben op de lonen (en zal leiden tot een lagere inflatieverwachting). Hierdoor zal de inflatie op een bepaald niveau gehouden kunnen worden bij een lagere rentestand.
- Bij een werkloosheid lager dan de NAIRU zal een opwaartse druk ontstaan op de lonen (en dit zal leiden tot een hogere inflatieverwachting). Hierdoor zal een hogere rente nodig zijn om de inflatie op een bepaald niveau te houden.

11 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste berekening is:

$$0 = 1 + 2 + 0,5(1-2) - 0,3(U_a - 4) \rightarrow 0 = 2,5 - 0,3U_a + 1,2$$

$$0,3U_a = 3,7 \rightarrow U_a = 12,3 \text{ (bij een werkloosheid van 12,3\%)}$$

12 maximumscore 3

Een voorbeeld van een juiste uitleg is:

- Als de CB langere tijd de beleidsregel hanteert wordt het naleven van de inflatiedoelstelling geloofwaardig / zal het publiek geloven dat de CB een afwijking van de inflatiedoelstelling altijd effectief zal bestrijden 1
- Werknemers en bedrijven zullen er van uit gaan dat de inflatie steeds in de buurt van het door de CB nagestreefde percentage zal blijven. Bij loononderhandelingen zullen zij zich naar dat inflatiepercentage richten (waardoor het prijspeil ook stabiel blijft) 2

Opgave 3 Hun probleem ons probleem?

---

13 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste verklaring is:

Door de daling van het overheidstekort (zal de schuld van de overheid minder hard groeien,) krijgen beleggers meer vertrouwen in de kredietwaardigheid van de overheid en kunnen zij zich bereid tonen om tegen een lagere rente aan de overheid leningen te verstrekken.

14 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste verklaring is:

- De toename van de bruto-investeringen kan in de naaste toekomst leiden tot toename van de belastingontvangsten van de overheid waarmee het tekort kan afnemen (teller) 1
- en leidt tevens tot een stijging van het bbp (noemer) 1

15 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste berekening is:

(Het bbp kan bepaald worden uit de vergelijking

consumptie + investeringen + overheidsbestedingen + uitvoer – invoer.)

Voor 2015 geldt de berekening:

$$667,7 = 298,9 + 101,5 + 194,1 + \text{uitvoer} - 491,1$$

Uitvoer = € 564,3 mld.

$$\text{Uitvoersaldo in \% van het bbp} = \frac{564,3 - 491,1}{667,7} \times 100\% = 10,96\%$$

16 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste verklaring is:

De stijging van de productie in de Zuid-Europese landen zal leiden tot een toename van de inkomens en van de bestedingen. Daardoor zal ook de vraag naar importen toenemen. Dit kan leiden tot een stijging van de exportontvangsten voor Nederlandse bedrijven die aan Zuid-Europese landen leveren.

Opgave 4 Middeninkomens trekken aan het kortste eind

---

17 maximumscore 1

Voorbeelden van een juiste berekening zijn:

$$Q_v = -0,5P + 7 \rightarrow P = -2 Q_v + 14$$

$$Q_v^t = -0,5P + 8 \rightarrow P = -2 Q_v^t + 16$$

De vraaglijn verschuift met $16 - 14 = 2$ naar boven en dat betekent € 200 huurtoeslag per woning per maand.

of

Bij bijvoorbeeld een vraag naar 600.000 woningen geldt:

zonder huurtoeslag:

$$6 = -0,5P + 7 \rightarrow 0,5P = 7 - 6 = 1 \rightarrow P = 2$$

met huurtoeslag:

$$6 = -0,5P + 8 \rightarrow 0,5P = 8 - 2 = 2 \rightarrow P = 4$$

Dit is een prijsverschil van € 200, zijnde het effect van de huurtoeslag.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

18 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste berekening is:
zonder huurtoeslag:

$$Q_a = Q_v$$

$$P - 2 = -0,5P + 7$$

$$1,5P = 9$$

$$P = 6 \quad \text{De huur bedraagt daarmee € 600,-}$$

met huurtoeslag:

$$Q_a = Q_v^t$$

$$P - 2 = -0,5P + 8$$

$$1,5P = 10$$

$$P = 6,6667 \quad \text{De huur bedraagt daarmee € 666,67}$$

De huurtoeslag van € 200,- gaat voor € 66,67 naar huurverhoging.

Dit komt neer op $\frac{66,67}{200} \times 100\% = 33,33\%$ van de huurtoeslag.

Opmerking

Voor een andere juiste manier van afronden dienen ook scorepunten te worden toegekend.

19 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste uitleg is:

- Mensen met hogere inkomens wonen in verhouding meer in een koophuis dan mensen met lagere inkomens en kunnen daarbij hypotheekrente aftrekken / Mensen met hogere inkomens kunnen gemiddeld een groter bedrag aan hypotheekrente aftrekken dan mensen met lagere inkomens met een koopwoning (doordat zij een duurder huis bewonen met een hogere hypotheekschuld) 1
- Door de progressie bij de inkomstenbelasting krijgen mensen met hogere inkomens een groter (procentueel) belastingvoordeel bij de aftrek van eenzelfde bedrag aan hypotheekrente (aangezien het marginale tarief hoger is) 1

20 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste verklaring is:

- Mensen met de hoogste inkomens kunnen een lager bedrag aan hypotheekrente aftrekken en krijgen over het bedrag aan rente dat ze mogen aftrekken een lager (procentueel) belastingvoordeel 1
- Vooral mensen met middeninkomens zullen profiteren van de verlaging van het marginale belastingtarief van de middelste schijf 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

21 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste verklaring is:

- De eerste twee maatregelen betekenen een vermindering van het belastingvoordeel voor mensen met de hoogste inkomens / leiden tot een toename van de belastingontvangsten van de overheid 1
- Met de verkregen toename van de belastingontvangsten kan de overheid de verlaging van het marginale belastingtarief voor de middelste inkomensschijf compenseren 1

Opgave 5 Pensioen: inpakken en wegwezen

---

22 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste berekening is:

$$\frac{480}{200.000} \times 100\% = 0,24\%$$

Bij 0,24% maandelijkse uitkering kan 60% van de pensioenwaarde ineens opgenomen worden. Dat is $0,60 \times \text{€ } 200.000 = \text{€ } 120.000$.

23 maximumscore 1

Een voorbeeld van een juiste verklaring is:

Consumptie tijdens de werkzame fase van het leven wordt opgeofferd voor consumptie na het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd.

24 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste uitleg is:

- Het pensioenfonds kan de pensioenwaarde beleggen tot de maandelijkse uitkeringen gedaan moeten worden 1
- De daling van het rendement zorgt ervoor dat er in de toekomst minder vermogen beschikbaar is voor de uitkeringen 1

25 maximumscore 1

Een voorbeeld van een juiste uitleg is:

Als pensioenen uitsluitend worden uitgekeerd als een maandelijks bedrag tot aan het levenseinde, zijn pensioendeelnemers die vroeg overlijden voor het pensioenfonds een financiële 'meevaller'. Als deze mensen kunnen kiezen om hun hele pensioendeel ineens te ontvangen is dat in verhouding duur voor het pensioenfonds.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

26 maximumscore 1

mannen

Een voorbeeld van een juiste toelichting is:

De demografisch bepaalde levensverwachting van mannen is lager dan die van vrouwen (zodat voor mannen de uitkeringsperiode gemiddeld korter is).

27 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste verklaring is:

Meer mensen verwachten dat ze geen 75 jaar oud worden dan op basis van objectieve cijfers wordt voorspeld. Deze mensen zullen eerder kiezen voor een vast bedrag ineens (omdat zij inschatten dat ze daarmee in totaal tot hun overlijden over een hoger inkomen kunnen beschikken). Een deel zal toch een hogere leeftijd bereiken dan door henzelf verwacht, en loopt dan de kans dat het resterende pensioenbedrag ontoereikend zal zijn om de gewenste levensstandaard te kunnen behouden.

Opgave 6 Overheid in de greep van markten

---

28 maximumscore 1

Voorbeelden van een juiste oorzaak zijn:

- Op de arbeidsmarkt is sprake van cao's / langlopende contracten. (Hierdoor kunnen op korte termijn de lonen niet neerwaarts worden aangepast aan veranderende marktomstandigheden.)
- De overheid kan met regelgeving de mogelijkheden voor neerwaartse loonaanpassingen beperkt hebben (zoals wettelijk minimumloon).

29 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste uitleg is:

- Een verslechtering van de concurrentiepositie kan hebben geleid tot vermindering van de vraag op de goederenmarkt, tot afname van de productie en tot vermindering van de vraag naar arbeid, waardoor (bij starre lonen) werkloosheid ontstaat 1
- Als gevolg van werkloosheid kunnen inkomens wegvallen, waardoor de overheid minder belasting binnenkrijgt / meer uitkeringen moet verstrekken, met als gevolg een toename van het overheidstekort 1

Vraag	Antwoord	Scores
30	<p>maximumscore 2</p> <p>Een voorbeeld van een juiste uitleg is:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Een verslechtering van de internationale concurrentiepositie kan hebben geleid tot een afname van de (buitenlandse) vraag naar goederen en diensten, waardoor er minder vraag is naar de eigen valuta en de wisselkoers daalt • Dit leidt tot daling van het vertrouwen van beleggers waardoor deze terughoudend worden om in het land te beleggen. De vermogensmarkt verkrapt hierdoor waardoor het rentepercentage kan oplopen (waartegen ook de overheid moet lenen) 	<p>1</p> <p>1</p>
31	<p>maximumscore 1</p> <p>Een voorbeeld van een juiste uitleg is: Als de overheid meer besteedt op de goederenmarkt, zal deze extra vraag leiden tot een toename van de productie (en van de vraag naar arbeid), waardoor de werkloosheid kan afnemen.</p>	
32	<p>maximumscore 3</p> <p>Een voorbeeld van een juiste uitleg is:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Als de overheid meer besteedt op de goederenmarkt kan het overheidstekort toenemen waardoor de overheid moet lenen op de vermogensmarkt. Hierdoor stijgt de rente • Dit kan leiden tot een afname van de vraag op de goederenmarkt doordat: <ul style="list-style-type: none"> – lenen onaantrekkelijker / sparen aantrekkelijker wordt zodat consumptieve bestedingen zullen afnemen / bedrijven minder zullen investeren. <p>of</p> <ul style="list-style-type: none"> – beleggers meer in het land willen beleggen, de vraag naar de eigen valuta toeneemt en de wisselkoers ten opzichte van andere valuta stijgt. Hierdoor worden de producten van het land in het buitenland duurder en kan er minder worden geëxporteerd. <p>De productie en de vraag naar arbeid nemen zodoende af, waardoor de werkloosheid in het land kan toenemen</p>	<p>1</p> <p>2</p>

5 Aanleveren scores

Verwerk de scores van de alfabetisch eerste vijf kandidaten per examinator in de applicatie Wolf. Accordeer deze gegevens voor Cito uiterlijk op 29 mei. Meteen aansluitend op deze datum start Cito met de analyse van de examens.

Ook na 29 mei kunt u nog tot en met 12 juni gegevens voor Cito accorderen. Deze gegevens worden niet meer meegenomen in hierboven genoemde analyses, maar worden wel meegenomen bij het genereren van de groepsrapportage.

Na accordering voor Cito kunt u in de webbased versie van Wolf de gegevens nog wijzigen om ze vervolgens vrij te geven voor het overleg met de externe corrector. Deze optie is relevant als u Wolf ook gebruikt voor uitwisseling van de gegevens met de externe corrector.

tweede tijdvak

Ook in het tweede tijdvak wordt de normering mede gebaseerd op door kandidaten behaalde scores. Wissel te zijner tijd ook voor al uw tweede-tijdvak-kandidaten de scores uit met Cito via Wolf. Dit geldt **niet** voor de aangewezen vakken.

economie vwo

Centraal examen vwo

Tijdvak 1

Correctievoorschrift

Aan de secretarissen van het eindexamen van de scholen voor vwo,

Bij het centraal examen economie vwo:

Op **pagina 9, vraag 20**, bij de **tweede deelscore** moet het scorepunt altijd worden toegekend, ongeacht of er wel of geen antwoord is gegeven, en ongeacht het gegeven antwoord.

Toelichting:
Dit antwoord blijkt discutabel.

Voor het eerste deelscorepunt moet het correctievoorschrift worden toegepast.

en

Op **pagina 10, vraag 24**, bij de **eerste deelscore** moet het scorepunt altijd worden toegekend, ongeacht of er wel of geen antwoord is gegeven, en ongeacht het gegeven antwoord.

Toelichting:
De vraagstelling is onvoldoende duidelijk.

Voor het tweede deelscorepunt moet het correctievoorschrift worden toegepast.

Ik verzoek u dit bericht door te geven aan de correctoren economie vwo.

Namens het College voor Toetsen en Examens,

drs. P.J.J. Hendrikse,
voorzitter